

Sümerler

Sümerler günümüzden 4.000 ila 6.000 yıl önce Mezopotamya’da yaşamış bir uygarlık. Bu uygarlık pek çok açıdan önemli. Yazıyı kullandığı bilinen ilk uygarlık olmaları, ilk kentleri kurmaları, ilk bilimsel gelişmelerin onların yaşadığı dönemde görülmesi, takvim kullanmaları... Şimdi günümüzden binlerce yıl öncesine, Sümer Uygarlığı dönemine, Mezopotamya’ya gidiyoruz.

Asya'nın batısında, Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan bölgeye Mezopotamya denir. Bu bölgenin verimli topraklara sahip olması, tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmasını sağladı. Sümerler de bu uygarlıklardan ilki oldu.

Sümerler tarım, ticaret ve devlet yönetimi konusunda oldukça ileriydiler. Yaşadıkları coğrafyadaki toprakları tarım yapmaya elverişli hâle getirdiler. Sabanı icat ettiler, kanallar inşa ettiler. Tohum ekip, tarlaları sürerek topraktan ürün elde ettiler. Hayvanları evcilleştirdiler. Tekerleği buldular, böylece malların taşınması ve ticaret kolaylaştı.

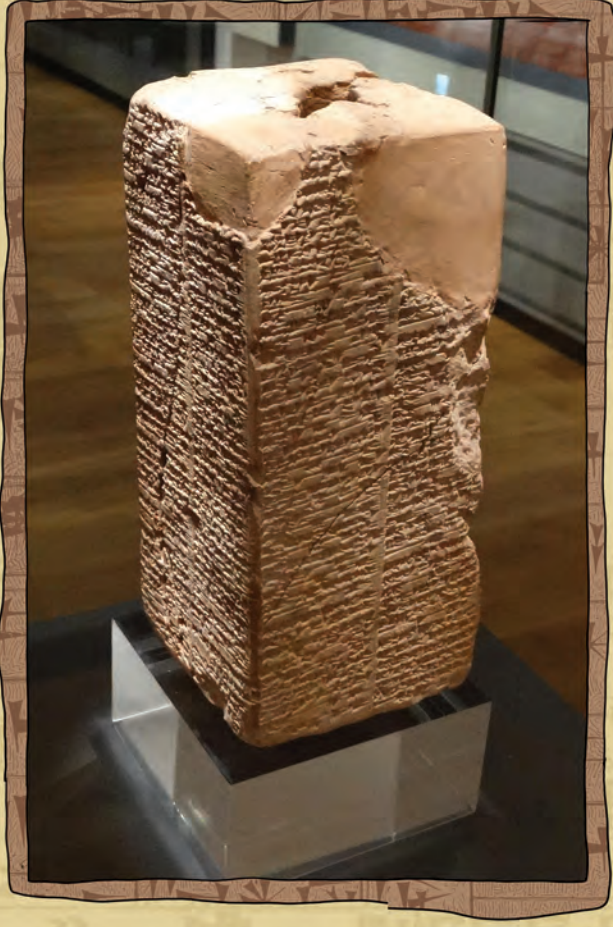
Sümerler çok tanrılı dine inanırlardı. Her bir Sümer kenti farklı bir tanrı tarafından korunurdu. Kent merkezinde ziggurat adı verilen çok yüksek, piramide benzer taş yapılar bulunurdu. Yedi kat olarak inşa edilen zigguratlar aslında birer tapınaktı. Ancak bu yapıların farklı katları farklı amaçlar için kullanılırdı. Zigguratların ilk katlarında erzak depolanırken, orta katlarda okul ve tapınak yer alırdı. Bu yapıların en üst katlarıysa gözlemevi olarak kullanılırdı.

Ur kentine inşa edilmiş ziggurat

Sümerler ilk başlarda küçük yerleşim yerleri kurdular. Bu yerleşim yerleri zamanla kent devletleri hâline geldi. Site adı verilen kent devletleri, kendi kralları tarafından yönetilirdi ve surlarla çevriliydi. Ur, Uruk, Eridu, Kiş ve Nipur Sümer kent devletlerinden bazılarıydı. İlk kurulan Eridu'ydu. Ur en önemli kent devletlerinden biriydi. Önemli bir liman kenti aynı zamanda da ticaret merkeziydi. Günümüze kadar kalan, en iyi korunmuş zigguratlardan biri bu kent devletinde yer alıyordu.

Sümer Uygarlığı döneminden kalma prizma şeklindeki bir kil tablet. Bu tablette Sümer kent devletlerinin ve bunları yöneten kralların listesi yer alıyor. Ayrıca kralların egemenlik süreleri de yazıyor.

Sümer krallarının en ünlülerinden biri Gılgamış'tı. Gılgamış, Uruk kentinin kralıydı. Ayrıca bu kral ünlü Gılgamış Destanı'nın da başkahramanı. Tarihin en eski yazılı destanı olan Gılgamış Destanı, Gılgamış'ın ölümünden yaklaşık bin yıl kadar sonra yazılmış.

Sümer Uygarlığı döneminden kalma bu heykeldeki kişinin kral Gılgamış olduğu düşünülüyor.

Sümerler yazıyı bulan ve kullanan ilk uygarlık olarak kabul edilir. Yazı ilk başlarda tapınak ve depolardaki malları kayıt altına almak için kullanıldı. Önceleri gerçek nesneler çeşitli resimlerle temsil ediliyordu. Zamanla bu resimler basit şekillere, en sonundaysa çiviye benzer çizgilerden oluşan simgelere dönüştü.

Yazı kullanmaları Sümerler hakkında pek çok bilgi edinmemizi sağladı. Onlardan günümüze kalan çok sayıdaki tablet üzerindeki çalışmalar hâlâ sürüyor.

Sümerler gökbilimle de uğraştılar. Sümer gökbilimciler takımyıldızların haritasını oluşturdular, çıplak gözle görülebilen beş gezegeni gökyüzünde ayırt ettiler. Ayrıca Sümerler Ay'ın gökyüzündeki hareketlerine bağlı olarak bir takvim yaptılar. Bu, tarihte bilinen ilk takvim oldu.

Sümerler altmışlık sayı sistemini bulup kullandılar. Bu matematik alanında önemli bir gelişmeydi. Altmış sayısının çok sayıda bölene sahip olması ve parmakla hesap yapılmaya uygun olması nedeniyle tercih edildiği düşünülüyor. Bu durum günlük hayatta matematiğin kullanımını kolaylaştırıyordu. Sümerler 1'den 59'a kadar olan sayıları, 1 için ∇ ve 10 için A simgelerini kullanarak yazıyordu. İlk çarpım işlemlerine de yine ilk kez Sümer Uygarlığı döneminden günümüze kadar kalan tabletlerde rastlanıldı. Ayrıca bu uygarlık döneminde geometri alanında da pek çok gelişme oldu. Üçgenin ve dikdörtgenin alanları, küpün hacmi ve bir çemberin 360 derece olduğu ilk kez Sümerler tarafından hesaplandı.

